

A multikulturális és interkulturális nevelés

A multikulturalitás egy olyan viszonylag új fogalom, amely a társadalomban meglévő egyenlőtlenségek, feszültségek csökkentésére egy korszerűbb, elfogadóbb szemlélet alkalmazásával válaszol. A multikulturalitás a kulturális értékegyenlőség elfogadása alapján áll. Ez a megközelítés paradigmaváltást kíván a kisebbségek társadalomban elfoglalt helyének értelmezésekor.

A társadalom összetétele nem egy egységes, homogén egész. Különböző kulturális és eltérő identitású – vallási, etnikai, szexuális hovatartozás szerinti stb. – csoportokból áll. A különböző csoportokhoz tartozó egyének csoportközi viszonyai társadalmi, politikai konfliktusokhoz vezetnek, vezethetnek. A társadalomban meglévő kisebbségek a többséghez többféle stratégiával, többféle módon közelíthetnek. Attól kezdve, hogy az adott kisebbség saját identitása megtartása mellett gazdaságilag integrálódik, vagy az identitás feladásán keresztül a teljes asszimilációra törekszik, a szeparálódás és a marginalizálódáson át sokféle módon él a többségi társadalomban.

Az iskolának - ami egy szocializációs rendszer, s ennek okán a külső világ internalizálódása történik meg - alkalmazkodnia kell a kulturális sokszínűség megjelenéséhez. A sokszínű világ egyre inkább megjelenik az iskola mindennapi

életében is. A szerb, a horvát, a kínai, az arab, a roma stb. kultúrát be kell engedni az iskola életébe is. Toleranciát, empátiát és cselekvő közeledést kell közvetíteni a sérültekkel, a fogyatékkal élőkkel szemben. A multikulturális szemlélet szerint a család és az iskola közötti távolságtól függ, az ő viszonyuk határozza meg, hogy a kisebbség milyen stratégiát követ a többségi társadalommal szemben. Ennek a kapcsolatnak az értelmezése kíván szemléletváltást mind a pedagógusoktól, mind a társadalmi, politikai elitől.

Ez a szemléletváltást azt is megkívánja, hogy az egymás megértése, az egymás iránti tolerancia és empátia legyen az alapvető attitűd, amivel közelítünk a gyerekek és egymás felé is. A tanítás módszereinek megválasztásában is arra kellene törekedni, hogy a diákok egyéni sajátosságainak megismerése után, a számukra legmegfelelőbb tanulási stílust és módszert válasszuk ki. Ez lényegesen szélesebb módszertani kultúrát kíván a pedagógusoktól. Ennek megszerzésében kívánunk segítséget nyújtani, amit a napi gyakorlatunkból megszerzett tapasztalatokkal és elméleti ismeretekkel próbálunk megvalósítani.

Szerkesztő

Tartalom

Fókuszban	2
Kitekintés	9
Korszerű módszerek	12
Hírek	19
Könyvajánló	25

Multikulturális tartalmak közvetítése az angolórán

Egy továbbképzés tapasztalatainak alkalmazása angolórán (részlet)

A gimnáziumom - ahol tanítok - diákjai származásukat tekintve nagyon vegyes képet mutatnak. Vannak köztük a környező országokból származó gyerekek, de japán, chilei, orosz, indiai, sőt még perzsa származású gyerekek is, akik közül többnek, legalábbis eleinte, nagy erőfeszítést jelent a magyar nyelven történő tanulás.

Ezek a tanulók anyanyelvük mellett, vallási és kulturális értelemben is színesítik iskolánkat. Amióta az iskola új, akadálymentesített épületben van, jár ide még néhány mozgássérült diák is.

A nyelvi előkészítő és az Európai Unió tagozatú osztályokban magas óraszámban tanítunk angolt, így a tanulók elég rövid idő alatt elegendő tudásra tesznek szert ahhoz, hogy a Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés című továbbképzésen megismert játékokat akár angol nyelven is el tudják játszani. Éppen ezért megpróbáltam az érettségi követelményeket angol nyelvből aszerint végiggondolni, hogy melyek azok a témakörök, ahol az ilyen jellegű feladatokat be lehet illeszteni akár egy angolos tanmenetbe is, és ezáltal nemcsak a gyerekek nyelvi kompetenciáját fejleszteni, hanem egyéb tartalmakat is közvetíteni feléjük. Alapul tehát a kétszintű érettségi vizsga angol nyelvből meghatározott témaköreit vettem, valamint

egy, a tankönyvlistán is szereplő, általam, és több kollégám által is használt tankönyvsorozatot, az Opportunitiest, amely ugyan nemzetközi piacra készült, de talán éppen ezért nagyon alkalmas multikulturális tartalmak átadására.

Identitás

Már a legelső lépéseknél kiválóan alkalmazható az a játék, amelyet a tanfolyamon ismerkedéskor ki is próbálhattunk, hiszen egy-egy új csoport létrejöttékor a csoport tagjai észrevétlenül nagyon sok mindent elmesélnek az életükről a képek alapján. Ennek egy változata lehet, amit rajzos osztályokban szoktam alkalmazni, amikor egy lap négy sarkába maguk a diákok rajzolnak le két olyan dolgot, amit nagyon szeretnek, illetve kettőt, amit nem, majd ennek alapján mutatkoznak be. Ez feszültségoldásra is nagyon hasznos, mivel a gyerekek olyasmit tehetnek, ami egyébként az erősségük.

Nyelvi órákon teljesen természetes, hogy az ember a családjáról is beszél, hiszen a mindennapi nyelvhasználatban e témakör ismerete elengedhetetlen. Először is akkor beszélünk erről a témáról, amikor megtanuljuk a különböző családtagok neveit angolul. Mostanáig ennél a témánál mindig csak keresztneveket említettünk, de a továbbképzésen tanult családfa játék alapján a jövőben más információkat is végiggondolhatunk ennek kapcsán, például azt, hogy ki milyen nemzetiségű vagy hogy mi a foglalkozása. Egy ilyen feladat kapcsán tehát nemcsak angol szavakat tanulnak meg, hanem,

esetleg szülői segítséggel, jobban megismerik saját családjuk történetét, és ezáltal önmagukat is, valamint egymásban is felfedezhetnek olyan közös pontokat, amiről addig nem is tudtak, és így akár közelebb kerülhetnek egymáshoz vagy egy olyan csoporthoz, ahová a másik diák tartozik. Egy-egy ember sokszínűségét bizonyítandó, bemutatathatjuk híres emberek családfáját, ahogyan a továbbképzésen is foglalkoztunk Petőfi és József Attila családfájával.

Szintén alapvető fontosságú témakör, amikor a diákok személyiséget leíró mellékeveket tanulnak. E a téma szókincsének bővítése minden nyelvi szinten előfordul, és egyre kifinomultabb jellemzők megfogalmazását teszi lehetővé. Az Opportunitás utolsó kötete, amelyet haladó csoportokban használunk, legelső fejezetének címe Identity, azaz Identitás, amely azzal kezdődik, hogy egy személyről öt-hat ember beszél. Ők mindannyian máshonnan ismerik ezt az ember, így különböző nézőpontból mondhatják el pozitív és negatív tulajdonságait. Ez azért nagyon fontos, mert ily módon a gyerekek szembesülnek azzal, hogy ugyanaz a személy egyszerre jó és rossz tulajdonságokkal is rendelkezik, ezért nem szabad valakit csak egyetlen szempontból szemlélnünk. Itt érdekes lenne eljátszani velük a Rick és Júlia történetével kapcsolatos játékot, hiszen ez rávezetné őket arra, hogy ha túl kevés a rendelkezésre álló információ, akkor könnyen alkotunk hamis képet valakiről.

A fejezet ezek után rátér a nemzeti identításra. Itt britek véleményét ismerhetjük meg arról, hogyan látják és minek vallják magukat egy hallott szövegértéssel feladatban. Ez kitűnő alkalom arra, hogy a különböző nemzetekkel kapcsolatos sztereotípiákról beszéljünk. Jó kiindulópont lehet a képzésen kapott CD-n

található "Milyenek a belgák?" játék, amelyben a fentiekhez hasonlóan rámutathatunk arra, hogy nemcsak egyes személyeket, de nemzeteket sem lehet egyoldalúan szemlélni és megítélni, hiszen a magyarokról is sok olyasmit gondolnak, mondanak mások, ami egyáltalán nem vagy csak részben igaz.

Identitás tekintetében nemcsak arra kell figyelnünk, hogy milyen a személyiségünk, milyen családból jövünk, vagy milyen nemzet tagjai vagyunk. Minden egyéb csoport, amelynek tagjai vagyunk szintén fontos szerepet játszik az identitásunk kialakulásában. Így a tanulók számára nagyon fontos az iskola, ahová járnak. Ezért tartom fontosnak azt a játékot, amelyben az iskolát közlekedési eszközként kellett ábrázolnunk. Ez nemcsak a tanárok szempontjából jelentős. Az is nagyon lényeges, talán a leglényegesebb, hogy a tanulók milyenek látják az iskolájukat, és azon belül hová helyezik önmagukat. Ezáltal a tanuló egyrészt tudatosítja saját szerepét és célját az iskolában, másrészt viszont fontos visszajelzés ez a tanárnak az intézmény vagy az adott csoport működéséről és hangulatáról.

Kultúrák együttélése és konfliktuskezelés

Az angol-amerikai kultúra bemutatása során a tanárnak ismét sok lehetősége van arra, hogy pozitív és negatív példákkal szolgáljon azzal kapcsolatban, hogy a különböző nemzetek hogyan élnek egymás mellett, illetve hogy ez a jelenlegi állapot hogyan alakult ki a történelem során, és milyen út vezetett ide. A Opportunities tankönyv egyik fejezete az amerikai bevándorlókról szól, aminek kapcsán lehet beszélgetni arról, hogy Magyarországon milyen nemzetek élnek egymás mellett.

Nagyszerű lehetőség a különböző kultúrák bemutatására, amikor a különböző ünnepekről tanulunk. Itt érdemes olyan ünnepekről beszélnünk a diákokkal, amik nem részei a mi saját kultúránknak, viszont élnek körülöttünk sokan, akiket érint. Itt például a kínai újév nagyon jó kiindulópont. Fontosnak tartom azt is, hogy az adott csoport más nemzetiségű vagy vallású tagjai meséljenek saját ünnepeikről, és az azokhoz tartozó szokásokról. Iskolánkban már hagyomány, hogy minden idegen nyelvi munkaközösség karácsonyi műsort készít. Itt a diákok megismerhetik és bemutathatják egymásnak az általuk tanult idegen nyelven az adott kultúra karácsonyi szokásait, karácsonyi dalait, és nemzeti ételeket is készítenek egymás számára. Ennek a programnak egy talán még hatékonyabb változata lehetne, ha minden munkaközösség valamilyen tipikus ünnepet választana, hiszen akkor ezek az alkalmak eloszlanának a tanév során, és több diák vehetne részt mindegyikén. A kultúrák sokszínűségének bemutatására jól felhasználható a zenei és az ételes totó játék, ami nem megterhelő, szórakoztató, és mégis közelebb hozza egymáshoz a kultúrákat.

A fent említett játékok mellett vannak olyan gyakorlatok is, ahol fontos nyelvi készségeket fejleszthetünk, és egyúttal multikulturális tartalmakat is közvetíthetünk. Ilyen szempontból nagyon hasznos a tücsök és a hangya meseje, amelyet haladó csoportokban angolul is el lehet játszani. Amellett, hogy a különböző nemzetek együttéléséről szól, a gyerekek íráskészsége és kreativitása is fejleszthető közben, hiszen cikket és hivatalos levelet is kell írniuk a feladat kapcsán. Hasonlóan hasznos feladat az állatok iskolája, amelyben ismét a különböző háttéren és igényeken van a hangsúly, de a gyerekeknek szerepjátékot kell játszani, és használniuk kell konfliktusmegoldó képességüket, amelyre szükségük van a kétszintű érettségén, és ami ennél is fontosabb, a mindennapi életben. Ide sorolnám még az Osztozkodás játékot, amelyben megint a konfliktusmegoldás kerül előtérbe, de gyakorolják közben az érvelést, ami elengedhetetlen az emelt szintű angol nyelvi érettségi szóbeli részén.

Mindent egybevetve elmondható, hogy az idegen nyelvi órák számtalan lehetőséget kínálnak arra, hogy a tanulók identitása alakuljon miközben megismerkedhetnek az emberi jogokkal, más kultúrákkal, valamint konfliktus-megoldó készségük is fejlődhet. Ha mindez jól működik, és még azt is el tudjuk érni, hogy a gyakorlatokat angolul játsszák végig, akkor a végeredmény remélhetőleg a jó nyelvtudás mellett egy toleránsabb, alkalmazkodóbb személyiség lesz.

Hadzsy Anna, angoltanár

„Együtt a sokféleségben”

Interkulturális kompetencia az idegen nyelvi órán I.

Az Európai Unió 2008-at a Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Évének nyilvánította, amelynek mottója „együtt a sokféleségben”. A kezdeményezés – hivatalosan 2008. január 8-án Ljubljanából indult - célja a kulturális sokszínűség, gazdagság hangsúlyozása, erősítve az Európai Unióhoz tartozás érzését.

Ez a nagyszabású program, olyan témákat állít a középpontba, mint pl.: kultúra, kisebbségek, migráció, vallás, nevelés, többnyelvűség, ifjúság. Olvasatomban ennek a nemzetközi évnék a céljai és az eredményei a gyakorlatban, pedagógiai munkánkban úgy és akkor jelenhetnek meg, ha az iskolából egyre több olyan tanuló kerül ki, aki a **világra, a változásra nyitott, befogadó és toleráns, partnerségre és párbeszédre képes, alkalmazkodó és empatikus. Rendelkezik azokkal a kompetenciákkal, amelyek egy interkulturális közegben történő munkavállaláshoz, boldoguláshoz szükségesek.**

Az idegen nyelvek tanítása, az ehhez kapcsolódó tevékenységek nagyszerű lehetőséget teremtenek a kulturális sokszínűség **élményszerű befogadására, megértésére és tiszteletére, az interkulturális kompetenciák fejlesztésére.** Myriam Denis „Dialogues et culture” c., 2000-ben megjelent művében hangsúlyozza, hogy az idegen nyelvi óra különleges alkalom a valóság, a különböző értékek és életformák újfajta felfogására, rendszerezésére.

Az idegen nyelvi órákba integrált interkulturális képzés kiterjed:

- **a megismerő tevékenységre**, amelynek során a tanulók ismereteket szereznek, információkat cserélnek a célnyelvi ország kultúrájáról, felfedezve különbségeket, megtalálva az azokhoz való közelítés módjait. A rendelkezésre álló hihetetlen mennyiségű dokumentum és a rájuk épülő, módszertanilag és didaktikailag jól megtervezett tevékenység kulcsa a sikernek.
- **az érzelmi fejlődésre**: a tanulónak képesnek kell lennie- megismerve a célnyelvi ország kultúrájának jellegzetességeit - kontrollálni, elfogadni, megérteni, elemezni viszonyukat, reakcióikat és érzelmeiket az adott jelenséghez, szokáshoz.
- **a viselkedési sémák alakítására**: a tanulónak a megismert és érzelmileg elfogadott, tolerált jelenségeket, szerepeket, szabályokat alkalmaznia, utánoznia kell konkrét szituációkban. Ebben a szakaszban is számtalan módszertani lehetőség kínálkozik a fejlesztésre: szerepjáték, szimuláció, esettanulmány, projektkészítés stb.

Az interkulturális képzés hatása megmutatkozik továbbá az autonómia és a konfliktuskezelés, a vitakészség és a kompromisszumkeresés fejlesztésében is.

Arra kérjük a nyelvszakos kollégákat, hogy a következő tanév folyamán a témával kapcsolatos véleményüket, tapasztalatukat és az alkalmazott, jól bevált, sikeres gyakorlatot mutassák be, küldjék el a szittnerne.maria@ffpti.hu e-mail címre.

Szeptemberi Hírlevelünkben a Szent Györgyi Albert Általános Iskola és Gimnázium francia civilizációs versenyét mutatják be a szervezők.

Amennyiben a sok jó példa alapján szakmai érdeklődés alakul ki, lehetőséget kínálunk egy műhelyfoglalkozás keretében a témával kapcsolatos vélemények kifejtésére, bemutatására mindannyiunk hasznára.

Szittnerné Gudor Mária, pedagógiai szakértő

Kulturális sokszínűség jelenléte egy iskola pedagógiai gyakorlatában

„Nem elég kiterjesztenünk a kultúrához való jogot minden emberre, gondoskodnunk kell arról is, hogy valóban élhessen e joggal minden ember, önhibáján kívül se meg ne fosztassék, se ne gátolhassék senki attól, ami jár neki pusztán azáltal, hogy embernek született.”
(Karácsony Sándor)

Magyarország 2004. évi uniós csatlakozásával soha nem látott lehetőségek nyíltak meg a gyerekek iskolai esélyegyenlőségének biztosítására. Kétségtelen tény, hogy a Kárpát-medence, a magyar nemzeti tudat bölcsője, de nem csak, és kizárólagosan a magyaroké. Ezen a területen számtalan nemzettel élt és él együtt a magyar nép, osztozik mindennapi gondjaiban, közösen keresik a boldogulásukat. István király idejében is soknemzetiségű

állam voltunk, melyet bölcsen, fia számára az intelmeiben is megfogalmazott. A genetikai kutatások igazolják, hogy a napjainkban sokszor emlegetett „tehetséges magyarok” titka a genetikai állományok keveredésével is magyarázható.

Napjainkban sokféle kísérlet indult a nemzetiségi, kisebbségi létből fakadó hátrányok enyhítésére. Vannak már kidolgozott programok: pl.(a teljesség igénye nélkül)

- a cigány etnikai program <http://www.fazekas.halas.hu/pedprgr.doc>,
- az Ilosvai Integrációs Program, Abaújszántón, ahol a bázisprogram ütemtervében, a tartalmi elemek között megjelenik minden évfolyamon a „Multikulturális tartalmak” elemei rész is, a kompetencia fejlesztő programok és a kooperatív tanulás mellett.

- multikulturális oktatás pestimerén, a Táncsics Iskolában.

A rendszerváltás után megerősödött az identitás tudat. A helyi önkormányzatokban is szerepet kapott a kisebbség: bolgár, cigány, örmény, szlovák roma kisebbség.

„Az együtt élő kisebbségek többnyire megtanulják egymás nyelvét, megismerik egymás szokásait, értékeit az együttélés természetes körülményei között. A multikulturalitás problémája a kisebbség és a többség viszonyrendszerében jelentkezik, s a többségnek kell befogadnia, integrálnia a kisebbséget, annak kulturális értékeit. A mai Magyarország területén a nemzeti kisebbségek legfőbb gondja a megmaradás s az ehhez szükséges megértés és hathatós támogatás a többség részéről.” (Új Pedagógiai Szemle, 2003)

A multikulturális társadalom Európában a II. világháborútól erősödő folyamat. A bevándorlók gyakran kerültek hátrányba, nem

ismerték a befogadó ország nyelvét, szokásait, történelmét.

Az iskolai kisebbségi közösség is akkor lehet eredményes, ha a kisebbségi politika is ezt a célt szolgálja. A másik népcsoport nyelvének és kultúrájának megismerése által mindenki több lesz, valamint nagyobb lehetőségek birtokába is jut a továbbtanulás terén.

Kísérletek történtek *Pesterzsébeten* is, a *Hajós Alfréd Általános Iskolában*, ahol a multikulturális tartalmak integrált jelenléte a szabadidős programokban jelent meg. Az iskola lakótelepi környezetben található, elsődlegesen munkás szülők gyermekei járnak oda. Az EU-s csatlakozással megjelentek az iskolában a más országokból érkező kisebbségi tanulók is, szír, török, vietnámi, kínai stb. A tolerancia mindenki részére nehéz feladat. Nehéz az ide érkező tanulónak, nehéz a tanárnak is. Azonban ez tanulható, tanítható.

A görög, a török, a kínai, a vietnámi a

lengyel tanulói kisebbségek egy részének a lehetőséget biztosítanak arra, hogy identitásukat, nemzetiségi hovatartozásukat bemutathassák. A saját kultúráját bemutathassa a viseletek, a táncok, az ételek és a művészetek bemutatásával.

Az iskola egy tolerancia hetet szervezett, amely egy kiállítással kezdődött. A kiállítás anyagát a tanulók hozták be, gyűjtötték össze a szülei segítségével. Számos különleges tárgy volt látható: török vízi pipa, török imaszőnyeg, szír, roma, és vietnámi ruhák, vietnámi esküvői ruha, török körülmetelési ruha, dísztárgyak, evőeszközök, könyvek, fizetőeszközök, egyebek. A kiállítás, a folyosói vitrinben volt egy hétig látható. A hét másik napján táncház következett. A tanulók hastánc bemutatót tartottak, valamint egy-egy tanuló bemutatta a saját táncát, majd a magyar néptánc alaplépéseivel ismerkedtek meg a gyerekek. A táncmuzsika mulatság jókedvet hozott, mosolyt csalt minden résztvevő arcára.

A hét utolsó napján, pénteken az „Ízek házába” hívták meg a tanulók egymást. Az érintett szülők országaik nemzeti ételeit készítették el, a rendezvényen a szülők is jelen voltak. Az Ízek házába a nemzetek képviselőiben öltözött tanulók és a nemzetek képviselőibe öltöztetett babák díszítették. Barangolásunk az Ízek házában különösen a gyomrunknak hozott izgalmas íz élményeket. A szír, török, vietnámi, olasz, roma és magyar ételek már önmagukban is fantasztikus látványt nyújtottak a szépen megterített asztalon. Az igazi különlegességeket a szír és a török konyha íze világá nyújtotta. A kóstolások után a tanulók szóban is bemutatták az egyes népek főzési, fűszerezési, terítési szokásait. Számtalan olyan ételről, fűszerről hallottunk, melynek neve teljesen ismeretlenül csengett a számunkra.

A tolerancia hetet vetélkedő zárta. A feladatokat a héten megismert események alapján állították össze. A tanulók szülei lelkesen és díjmentesen vettek részt az ételek elkészítésében, büszkék voltak saját kultúrájuk bemutatására. Az iskolára jellemző kulturális sokszínűség bemutatása jól sikerült a tolerancia hét megszervezésével.

Összegzés:

Úgy érzem, hogy a nemzeti identitásunk tovább kell erősíteni, de emellett erősödik az igény más népek kultúrájának ismeretére, tiszteletben tartására is. Az iskolai oktatásnak szembe kell néznie ennek erősödésével, meg kell tanítani a békés együttélést. Úgy érzem a multikulturális oktatás bevezetése elkerülhetetlen. Sok bevándorló jön Magyarországra munkát keresve, családjuk már itt születik, itt kívánják taníttatni. A kulturális különbségek az oktatásban is megjelennek. A multikulturális oktatással csökkenthető a bevándorló családok tanulóinak hátránya, csökkenthető az iskolai beilleszkedési nehézségek.

Már a Delors jelentés(1997) is rámutatott, hogy a globalizációs tendenciák felerősítik az igényt a nemzeti identitás megőrzésére, de egyre nagyobb szükség jelentkezik más népek kultúrájának megismerésére.

Megtanulni együtt élni másokkal, a konfliktusok és az erőszak csökkentése, az a mai oktatás legfontosabb kérdése. A multikulturális oktatás megköveteli, hogy ne legyen semmiféle megkülönböztetés a társadalmon belül az emberek között faj, nemzetiség, nem, kor vagy hátrányos fizikai adottságok miatt. Szép példáját láttuk ennek megvalósítását a pesterzsébeti általános iskola „Tolerancia hete” c rendezvény megszervezésekor.

Pelyhe Andrásné, pedagógus